

Za pet lir dražja

Te dni smo bili neljubo presenečeni, ko so zahtevali v barih od nas pet lir več za skodelico kave. Kar nenadno se je cena povisala na 55 lir. To povišanje je prišlo tembolj nepričakovano, ker je poteklo komaj nekaj mesecev, odkar so zvišali ceno skodelice kave od 45 na 50 lir, medtem ko so jo vse do zdaj dajali v nekaterih barih še po 45 lir.

Kaj za pet lir, bo kdo dejal, in v prvi vrsti seveda lastniki barov. Pet lir res ni veliko, spričo današnje draginje, vendar pa ravno teh pet lir značilno dokazuje razvrednotenje lire in ilustrira nezadržno dvigovanje cen v Italiji in njeno pot v inflacijo. Prepričani smo namreč, da to povišanje ni bilo nujno in da zato ni opravičljivo in da je bolj posledica pohlepa po zaslužku kakor česa drugega. Skladišča v Trstu so polna kave in poročila s tržišča kave pravijo, da je bilo povpraševanje po njej mlačno oziroma »zmerno«. Kljub relativno slabi letini v Braziliji ni bilo potrebno dvigati cen, zlasti ne v Trstu.

To je dozdevna malenkost, a značilen simptom, kaj se dogaja v italijanskem gospodarstvu in v italijanski politiki — simptom egoizma posameznikov in posameznih družbenih plasti, egoizma, ki gleda samo na svoje interese in se ne ozira na skupnost, na skupno blaginjo. Ta egoizem je opaziti tako pri podjetnikih kot pri sindikatih, vsaj pri nekaterih. Medtem ko skuša liberalna desnica zavestno bojkotirati napore vlade za stabilizacijo gospodarskih razmer s tem, da ustvarja zmedo na borzah, s tajnim odvajanjem kapitalov v tujino in z neprestanim dvigovanjem cen, pa skuša skrajnolevičarska sindikalna zveza slabiti italijansko gospodarstvo z neprestanimi stavkami in pretiranimi mezdnimi zahtevami, ki po svoji strani prispevajo k razvrednotenju lire, h gospodarskemu kaosu (kot n. pr. z neprestanimi stavkami v tržaškem pristanu).

V tem pa se skriva tudi zavestna akcija za ošibitev italijanske demokracije. Nobenega dvoma namreč ni, da je glavni namen vsega tega bojkota vladnih prizadevanj za ustalitev gospodarskega položaja in za ozdravitev lire skupno hotenje desnice in levice, da spodneseta tla italijanski demokraciji in ji vzameta ugled, s tem da vzbujata v široki javnosti vtis, da demokracija ni sposobna reševati velikih gospodarskih problemov in da je potrebna za to »močna roka«. Nedvomno se mnogim v Italiji toži po »močni roki«. Toda nam ne. Zato bomo rajši spili vsak dan skodelico kave manj in s tem po svojih šibkih močeh nastopili proti špekulacijam egoizma in desnega in levega političnega atentatorstva na demokracijo.

Zasedanje deželnega sveta

MANJŠINSKO VPRAŠANJE PREDMET OBŠIRNIH RAZPRAV

Prejšnji teden se je začelo redno zasedanje deželnega sveta. Predmet obširnih razprav je bil najprej zakonski osnutek, ki ga je predložila vladna večina in ki je obravnaval vprašanje porazdelitve posameznih mest v deželnem odboru ter vprašanje pristojnosti in delovnega področja posameznih odbornikov ter njihovih namestnikov.

Že na prvi seji je nastala obširna razprava o predlogu slovenskega komunističnega svetovaleca dr. Šiškoviča, naj se v okviru deželnega predsedstva ustanovi poseben urad za slovensko manjšino. Dr. Šiškovič je v svojem govoru orisal zlasti z zgodovinskega in političnega stališča celotno manjšinsko problematiko ter med drugim poudaril, da bi omenjeni urad ne samo pripomogel k reševanju vsakodnevnih vprašanj, ki zadevajo Slovence v deželi Furlaniji-Juljski krajini, temveč bi njegova ustanovitev tudi dokazala, da sedanja vladna večina priznava važnost vprašanja narodne manjšine in da ga hoče tudi urediti.

VAŽNA IZJAVA

Za Šiškovičev predlog so se izjavili predstavniki LSS dr. Škrk, socialisti in predstavniki Socialistične stranke proletarske enotnosti, proti pa so bile vse ostale skupine. Predsednik deželne vlade dr. Berzanti je dejal, da ne vidi potrebe po takšnem uradu. Izjavil pa je, da bo »deželna uprava skrbela, da bo proučevala in po možnosti reševala vsa vprašanja, ki ji bodo predložena in ki spadajo v njeno pristojnost.«

Slovenski predstavnik dr. Škrk je v svoji glasovalni izjavi vzel na znanje predsednikove besede, pripomnil pa je, da se mu zdi predsednikovo zadržanje nedosledno, ker bi po svojih izjavah moral sprejeti predlog o ustanovitvi posebnega urada za slovensko manjšino. Šiškovičev predlog je propadel, ker so zanj poleg komunistov glasovali le dr. Škrk, socialisti in predstavnik PSIUP.

RAZPRAVA O PRAVILNIKU

V torek je deželni svet pričel razpravljati o osnutku pravilnika, ki bo urejeval potek sej in delo deželne zbornice. Med splošno razpravo se je k besedi oglasil tudi predstavnik liste »Slovenske skupnosti« dr. Jože Škrk, ki je k osnutku pravilnika predložil 14 spreminjevalnih ali dodatnih predlogov in ki vsi zadevajo vprašanje slovenske manjšine.

»Pravilnik deželnega sveta sicer ni za vse državljane obvezen zakon — je dejal dr. Škrk — a ga kljub temu sestavljajo pravne norme, ki morejo izpopolniti ali pojasniti že obstoječo zakonodajo. Samo od deželnega sveta je odvisno, kakšen pravilnik bo sestavil in če bo ta pravilnik upošteval pravno, politično, socialno in etično stvarnost ter tako zadostil potrebam in zahtevam našega prebivalstva.«

»Kar zadeva Slovence — je nadaljeval govornik — jim 3. člen Posebnega statuta izrecno priznava enakopravnost ter zaščito njihovih narodnih in kulturnih značilnosti. Ne gre v tem primeru za neko programsko načelo, za izvajanje katerega bi bila potrebna še posebna izvršilna določila, temveč za normo, ki jo je treba takoj obvezno izvajati.« V tej zvezi je dr. Škrk obrazložil in raztolmačil pomen besede »zaščita«, pri čemer se je skliceval na znanega jezikoslovca Tomasea. Če hoče dežela resnično zaščititi narodno manjšino, mora brez obotavljanja in z dejanji odpraviti vse, kar bi utegnilo škodovati enakopravnosti med tu živječima narodoma, in hkrati sprejeti vse tiste ukrepe, ki so potrebni za učinkovito zaščito jezikovne manjšine.

DEŽELA JE PRISTOJNA ZA REŠEVANJE MANJŠINSKIH PROBLEMOM

Ker iz izjav predstavnikov vladne večine izhaja, da dežela ni pristojna za reševanje in urejevanje manjšinskih problemov (kar lahko tudi sklepamo iz osnutka predložene pravilnika, ki kratkoma ignorira obstoj slovenske manjšine), je dr. Škrk navedel vrsto izjav italijanskih državljanov in parlamentarcev, ki neizpodbitno dokazujejo, da je bila Furlaniji-Juljski krajini priznana posebna avtonomija prav zaradi prisotnosti slovenske manjšine. Zato mora tudi pravilnik deželnega sveta to dejstvo upoštevati. To tembolj ker poleg ustavnih in drugih določil obstaja še londonski Sporazum, ki predvideva za Slovence na Tržaškem ozemlju posebne pravice in jamstva, med drugim pravico do uporabe materinega jezika v osebnih in uradnih odnosih z upravnimi in sodnimi oblastmi ter pravico do primerne zastopstva v vseh upravnih telesih ter organih.

»Ne more biti nobenega dvoma — je nadaljeval slovenski zastopnik — o pristojnosti in dolžnosti dežele do slovenske manjšine. Slovenci zato pričakujejo, da bo zlasti vladna večina v deželnem svetu izpolnila svoje obveznosti in dolžnosti. To pričakovanje je tudi razvidno iz resolucij, ki so jih v zvezi s prenovitvijo uporabe slovenskega jezika v deželnem svetu pred dnevi izglasovali občinski sveti tistih občin na Tržaškem in Goriškem, kjer imajo Slovenci večino.«

Dr. Škrk je v podkrepitev svojih spremenjevalnih in dodatnih predlogov k osnutku pravilnika prebral odlomek iz pisma, ki ga je v zvezi z istim vprašanjem poslal predsedniku deželnega sveta. Hkrati se je pritožil, da ga predsednik ni zasiljal, čeprav mu je bilo svoj čas zagotovljeno, da bo že med delom pristojne komisije lahko povedal svoje mnenje. V omenjenem pismu se predvsem poudarja, da je pravilnik grobo

(Nadaljevanje na 3. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 2. avgusta, ob: 8.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 9.00 Kmetjska oddaja; 9.30 Zborovske skladbe Vinka Vodopivca in Vasilija Mirka; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Prigode debele Johance«. Mladinska radijska igra (Mirko Mahnič). Igrajo člani RO.; 12.00 Slovenska nabožna pesem; 12.15 Vera in naš čas; 14.30 Sedem dni v svetu; 15.00 Zlata risanka: Paul Anka; 16.00 Malo znane velike ljubezni - Franc Jeza; »Ivan Cankar in Stefka«; 17.30 Popoldanski ples; 18.30 Kino, včeraj in danes (Sergij Vesel); 21.00 Iz slovenske folklorne - Lelja Rehar: »Se to djetilo mijo juče«.

• PONEDELJEK, 3. avgusta, ob: 12.15 Iz slovenske folklorne - Lelja Rehar: »Se to djetilo mijo juče«; 18.30 Sodobna italijanska glasba; 19.00 Tržaški in goriški pianisti; 19.15 Iz lovčevih zapiskov - Ivan Rudolf: »Kuna prebrisanka«; 21.00 Giulio Viozzi: Poganski kamen, opera v treh dejanjih. Približno ob 21.45 Opera, avtor in njegova doba (Gojmir Demšar).

• TOREK, 4. avgusta, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Zenski liki; 18.30 Simfonična dela Richarda Straussa; 18.50 Gostovanja solistov v Trstu. Pianistka Dubravka Tomšič. Ludwig van Beethoven: Sonata v C-duru op. 53 imenovana »Waldstein«; 19.15 Pri-povedke o narodnih junakih »Sigfrid« (Marij Maver); 21.00 Radijska novela - Massimo Bontempelli: »Pravilo«; 22.55 Sodobna simfonična glasba.

• SREDA, 5. avgusta, ob: 11.45 Jugoslovanski orkestri in pevci; 12.15 Pogled na svet; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 18.50 Slovenski romantični samospjevi - Franjo Vilhar: Oj vstani sonce moje, Kam, Ukazi, Mornar, Slovo. Izvajavci: sopranistka Karla Otta, baritonist Marijan Kos in basist Danilo Merlak; 19.15 Tržaška gledališča: Politeama Rossetti; 21.00 Simfonični koncert orkestra tržaške filharmonije. Približno ob 21.30 Knjižne novosti - Josip Tavčar: »Giovanni Arpino in njegov roman: L'ombra sulle colline«.

• CETRTEK, 6. avgusta, ob: 11.45 Folklorni mozaik; 12.15 Potovanje po Italiji; 17.20 Iz albuma lahke glasbe; 18.00 Pevski zbori Juljske krajine in Furlanije; 18.30 Kvartet v dvajsetem stoletju; 19.15 Prazgodovina naše dežele, »Prvi sledovi civilizacije«; 21.00 »Na dnu«, drama v štirih dejanjih (Maksim Gorki, Pavel Golja). Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu; 22.50 Slovenski in jugoslovanski solisti: Kitarist Dragotin Lavrenčič, Manuel M. Ponce: Variacije na »Španske norosti«, Alfred Uhl; Ples, Joaquín Turina: Fandanguillo, Manuel De Falla: Posvetilo, Alfred Uhl: Koračnica.

• PETEK, 7. avgusta, ob: 12.15 Žena in dom; 18.30 Najlepše romantične simfonije; 19.15 Jadransko morje - Gojmir Budal: »Oceanografske značilnosti«; 20.30 Gospodarstvo in delo (Egidij Vršaj); 21.00 Koncert operne glasbe. Približno ob 21.30 Politična demokracija in industrijska družba: Sabino Samele Acquaviva: »Demokracija v industrijski družbi; izgledi«.

• SOBOTA, 8. avgusta, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Zavojevalci gora - Dušan Pertot: »Prvi vzpon na najvišji vrh Alaske«; 15.00 »Volan« Oddaja za avtomobiliste; 15.30 »Ljubo češnjevo drevo«. Radijska idila (Bassano - Dario Martino - Nada Konjedic). Igrajo člani RO.; 18.30 Slovenski in jugoslovanski skladatelji - Stanko Premrl: Simfonietta. Orkester Slovenske filharmonije vodi Jakob Cipci; 19.15 Počitniška srečanja (Saša Martelanc); 20.45 Komorni zbor iz Celja, ki ga vodi Egon Kunej; 21.00 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

2. avgusta, nedelja: Bojan, Alfonz
3. avgusta, ponedeljek: Lidija, Dobrinka
4. avgusta, torek: Dominik, Nedeljko
5. avgusta, sreda: Marija Snež, Marinka
6. avgusta, četrtek: Vlasta, Sikst
7. avgusta, petek: Kajetan, Damir
8. avgusta, sobota: Miran, Mirica

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ulica Sv. Frančiška 20 - telefon 29-477

Politični razgovori v Bonnu in Moskvi

V torek je sprejel zahodnonemški kancler Erhard ravnatelj moskovskih »Izvestij« Alekseja Ažubeja, ki velja za poluradnega diplomatskega zastopnika svojega tasta Hruščova.

Z Erhardom se je razgovarjal pol ure vpričo nemških ministrov in svojih sodelavcev. Nato je nadaljeval pogovor na štiri oči. Razgovor se je tikal različnih vprašanj, ki so važna za odnose med Sovjetsko zvezo in Zahodno Nemčijo. Najvažnejša točka pa je bila pripraviti pot za sestanek med nemškim kanclerjem in Nikito Hruščovom, kateremu so se dosedanje nemške vlade vztrajno izogibale.

Skoro istočasno je Hruščov sprejel angleškega zunanjega ministra Butlerja v Kremlju. Osrednje vprašanje se je tikal pomirjenja v Laosu. Anglež je predlagal, naj prenehajo komunisti z gveriljo in naj priznajo nevtarlno vlado Suvana Phouma,

Meja na Odri in Nisi

Go'o Mann, sin svetovno znanga nemškega pisatelja Thomasa Manna, je v intervjuju nekemu nemškemu listu med drugim izjavil, da bi morali Nemci priznati mejo na Odri in Nisi, se pravi stanje, kakršno je nastalo po zadnji vojni med Poljsko in Nemčijo. »Če bi drugim narodom priznali pravico samoodločbe tedaj, ko smo bili močni, bi jo tudi sedaj lahko zahtevali zase,« je dejal. »Leta 1914 se nismo zadovoljili z velikim cesarstvom, ki smo ga imeli. Zato smo dobili mejo iz leta 1937. Toda tudi takrat nismo bili z njimi zadovoljni. Posledica tega so bile meje iz leta 1945.« »Danes se ponovno širi mnenje, da je bila zadnja katastrofa le neka epizoda brez trajnih posledic,« je zaključil Go'o Mann.

Sin znanega pisatelja je profesor na neki nemški univerzi, a je ohranil svoje sta'no bivališče v Švici, kamor se je pred Hitlerjevo diktaturo umaknil njegov oče.

BOJ ZA NAFTO

Geo'ogi angleške petrolejske družbe Shell so odkrili doslej najbogatejša in še neizrabljena ležišča nafte v jugovzhodnem koncu Arabije. Tam se razprostira več majhnih nekdanjih angleških protektoratov, ki so zdaj samostojni sultanati.

Med temi je tudi sultanat Oman, ki ima komaj pol milijona prebivalcev na 212 tisoč kvadratnih kilometrih. Doslej je ostal bolj ob robu mednarodnega dogajanja. Z odkritjem naftnih ležišč je pa nenadoma stopila ta dežela v križišče mednarodnih interesov. Računajo, da bo mogoče načrpati vsako leto od 6 do 10 milijonov ton nafte. Za tako bogastvo se pa že sp'lača potegovati, zlasti sosedom. Saudska Arabija, za katero stoji ameriški kapital, je že izjavila, da spada tisto ozemlje pod Arabijo. Shell pa vztraja, da je bil ves Oman nekoč angleški, kar pomeni, da naj spada pod britansko vplivno področje.

LETEČA BABICA

Dvainsedemdesetletna Marion Hart iz Washingtona je najstarejša letalka na svetu. Izpit za prekocelinsko letanje je napravila, ko je imela 54 let. Še vedno rada prime za krmilo in se poda na potovanje po zraku. Že trikrat je s svojim enosedelnim starinskim letalom sama preletela Atlantik.

nakar naj bi se sestala konferenca štirinajstih držav za dokončno ureditev spora v Zadnji Indiji. Sovjetski voditelj se je pokazal dovzetnega za pomirljive predloge.

Oba državnika sta govorila tudi o pogledu bitvi trgovskih odnosov in o omejitvi oboroževanja z jedrskim orožjem. Na koncu je Hruščov obnovil sovjetski predlog z dne 31. decembra, naj bi se vse države odpo-vedale reševanju ozemeljskih sporov z vojaško silo. Butler bo imel še nekaj razgovorov s sovjetskimi ministri, nakar bo v soboto odpotoval iz Moskve.

—0—

Tito na Visu

V ponedeljek je priplul jugoslovanski predsednik Tito na otok Vis. Udeležil se je s svojimi ožjimi sodelavci proslav ob 20-letnici prihoda glavnega vojnega in političnega stana na otok v zadnjem letu osvobodilne vojne. Predsednik je obiskal vse znane kraje na otoku, zlasti pa Titovo votlino, kjer je postavljala temelje nove države. Odkrili so tudi veličasten spomenik na katere-m so vklesane Titove besede: »Tujega ne-čemo, svojega ne damo«.

Na sprejemu v novem Kulturnem domu v Komiži je predsednik Jugoslavije spregovoril tudi o odnosih z Italijo. Poudaril je, da so »najboljši, ker ni več teritorialnih sporov med obema državama in da je treba skozi to prizmo gledati na nadaljnji razvoj odnosov s sosedi.« »Vprašanje Trsta smo rešili,« je dodal. »Slovenska obala pripada Slovincem. V Trstu je večina ljudstva italijanska in mesto je pod Italijo. Meje niso nikjer tako na široko odprte, kakor v pasu med našo deželo in Italijo. Več kot pet milijonov prehodov je na leto in lahko trdimo, da se tu ustvarja aktivna koeksistenca, ki bi morala služiti za vzgled odnosom med raznimi narodi, ne glede na njihov družbeni sestav.«

Kakor poroča »Tanjug« iz Rima, so imele Titove izjave na Visu zelo ugoden odmev v italijanski prestolnici.

Še o zasedanju deželne sveta

Kot poročamo na drugem mestu, je predstavnik liste Slov. skupnosti dr. Škrk predložil v deželnem svetu 14 spremenjenih ali dodatnih predlogov k osnutku pravilnika, ki bo urejeval potek sej in delo deželne zbornice. Vsi njegovi predlogi zadevajo pravice in koristi slovenske manjšine.

Njegov predlog naj bo eden izmed tajnikov v predsedstvu zbornice slovenske narodnosti, je bil zavrnjen. Predlog, naj se v komisijo za pravilnik imenuje tudi slovenski svetovalec, je dr. Škrk umaknil, ker mu je bilo na seji javno obljubljeno, da ga bo predsednik vključil v omenjeno komisijo.

Svet pa je z veliko večino glasov odobril predlog dr. Škrka, da sme tvoriti samostojno skupino tudi en sam svetovalec, če je izvoljen na listi slovenske narodne manjšine. Gre za pridobitev, ki je velike načelne in praktične važnosti, o čemer bomo še pisali. Zavrnjen pa je bil predlog, naj se ustanovi posebna paritetna komisija za obravnavanje slovenskih problemov.

Seja deželne sveta se nadaljuje. V petek je važna razprava o pravici do uporabe slovenskega jezika na sejah.

Manjšinsko vprašanje predmet obširnih razprav

(Nadaljevanje s 1. strani)

pomanjkljiv, saj na primer noben njegov člen ne obravnava vprašanja rabe slovenskega jezika v svetu in njegovih organih, zaradi česar ga je treba tako spremeniti, da bo ustrezal tudi narodnostni sestavi zbornice.

Druga zahteva, ki jo omenja pismo, je, naj bi bil v predsedstvu zbornice zastopan tudi slovenski svetovalec bodisi kot podpredsednik ali kot tajnik. Nesprejemljivi so — je dalje bilo rečeno v pismu — členi 24 in naslednji, ki predvidevajo ustanovitev mešane skupine za tiste svetovalce, ki bi se ne izjavili za nobeno izmed obstoječih skupin v deželni svet ali ki pripadajo skupini z manj kot tremi člani. To bi dejansko pomenilo, da bi se slovenski zastopnik avtomatično in proti svoji volji znašel v skupini, katere člane bi ne vezala nobena ne politična ne ideološka in še najmanj jezikovna sorodnost, kar bi hudo omejevalo delovanje slovenskega predstavnika v deželni svet.

Zato je slovenski predstavnik predlagal, naj pravilnik predvideva, da tvori samostojno skupino tudi en sam svetovalec, če je izvoljen na listi slovenske narodne manjšine.

»Predložil sem razne spreminjevalne in dodatne predloge — je dejal dr. Škrk — in mislim, da jih je treba sprejeti, če hočemo govoriti o zaščiti slovenske manjšine in o spoštovanju demokratičnih načel. Nočem, da bi stranki, ki sestavljata deželno vladno, zagrešili hudo politično napako s tem, da bi se zadovoljili z nekimi načelnimi izjavami, katerim bi ne sledila nobena dejanja.

POSLEDICE STAVK

Neprestane stavke nameščencev Splošnih skladišč so poslabšale položaj delavstva v Trstu. Preusmeritve ladij so vedno pogostejše in zunanji ladjarji in trgovci se vedno bolj pritožujejo. Računajo, da se je od začetka stavkovnega gibanja vsaj 50 ladij preusmerilo na Reko, pri čemer je Trst izgubil zlasti na češkoslovaškem tranzitu. Med drugim je odplula tja ladja, ki bi bila morala razložiti v našem pristanišču 10 tisoč ton kubanskega sladkorja za domače uvoznike.

Toda kaže, da se bo položaj še poslabšal, ker je vodstveni svet Družbe pomorskih agentov iz Trsta sklenil, da bo svetoval ladjarjem, naj preusmerijo proti drugim domaćim in tujim pristaniščem ladje, ki bi morale pristati v Trstu vse dotlej, dokler ne bo dokončno rešen sindikalni spor v pristanišču.

Vodstveni svet se sklicuje na čut odgovornosti vseh prizadetih kategorij tržaškega pristanišča in želi skorajšnjo rešitev, ki bo čimprej omogočila pomorskim agentom, da bodo zagotovili ladijskim družbam normalen potek dela v pristanišču.

Vsi poskusi poravnave so doslej propadli in je bilo zadnje dni opaziti še poslabšanje položaja s strani sindikalistov CGIL, ki imajo najmočnejšo notranjo organizacijo Splošnih skladišč; ostali dve sindikalni organizaciji pa upoštevata težak položaj mestnega življenja in sta pripravljeni, da sprejmeta nekatere ponudbe vodstva Splošnih skladišč. Upajmo, da bo tudi to pokazalo dovolj razumevanja zastí za najnižje plačane.

Naloga dežele je, da uresniči zahteve in zadosti potrebam prebivalstva. Ker pa je del prebivalstva slovenske narodnosti, ga deželna uprava ne more prezreti, ampak mora upoštevati njegove naravne pravice in koristi. Tisti, ki v tej dvorani sistematično nasprotujejo priznavanju pravic slovenski manjšini, prevzemajo nase zares hudo moralno odgovornost. S svojim ravnanjem teptajo eno izmed naravnih pravic, ki jih priznava vsi omikani narodi in ki predstavlja enega izmed temeljev krščanske morale. Sedaj je priložnost — in govorim zlasti v imenu katoliških Slovencev — da z dejanji dokažemo, kako imajo načela krščanskega nauka in nauki znane enciklike »Pacem in teris« stvarno in življenjsko vrednost.

GRE TUDI ZA VPRAŠANJE ČASTI

»Priznanje in izvajanje pravic slovenske manjšine ni samo pravna, demokratična, politična in moralna dolžnost, temveč je tudi vprašanje časti za italijansko ljudstvo v deželi in državi. Deželni svet in odbor bosta zato pri obravnavanju naših problemov morala izbrati eno izmed teh dveh poti: prvo pot so pokazali veliki možje italijanskega Risorgimenta, razni papeži ter zlasti nepozabni in veliki Janez XXIII., ki so s svojo besedo in s svojimi dejanji odkrito ter dosledno priznavali in se trudili za uresničevanje pravic posameznih narodov. Druga pot je tista, ki jo je izbral fašizem in katere katastrofalne posledice so vsem znane.

»Ne morem si niti misliti — je zaključil svoja izvajanja slovenski predstavnik — da se hoče pod plaščem demokracije doseči, kar se je v drugih časih hotelo doseči odkrito in z nasiljem. To bi namreč imelo nepopravljive posledice ne samo za odnose med narodoma, ki tu že stoletja drug ob drugem bivata, in s časom tudi za odnose med sosednjima državama ter za pomirjenost v naših krajih, k čemur vsi težimo, temveč bi dokončno pokopalo zadnje upanje Slovencev, živčih v Italiji, in sicer zaupanje v italijansko demokracijo.

Slovensko romanje v Lurd

Od 12. do 19. julija se je vršilo dvanajsto večje romanje Slovencev v svetovno znano Marijino svetišče v Lurdu. Na božjo pot se je dvignilo pod svojim posebnim praporom, ki je umetniško delo Toneta Kralja, nad 800 slovenskih romarjev iz Italije, Avstrije, Jugoslavije in iz izseljeniških krajev. Iz Goriške se je zbralo 140 romarjev, s Koroške 133. Romanje je organizirala družba paolincev. Glavno mesto so pa krepko držali v rokah gospodje Janežič, Stuhec in Zorko iz Trsta. Potovanje je potekalo prav srečno in zanimivo.

Ganljiv je bil prizor, ko je blagoslovil lurški škof pred rožnovensko baziliko novo romarsko zastavo. Na eni strani je umetnik upodobil podobo božje Porodnice, na drugi pa slovanska apostola sv. Cirila in Metoda. Po opravljenih pobožnostih so si udeleženci romanja ogledovali tudi zanimivosti lurške okolice. Skupina 90 oseb je pa odšla na tridnevno romanje v Montserrat na Španijo in se je v Narbonnu zopet priključila glavni skupini na povratku.

Slovenske romarje je pozdravil v dolgem članku tudi lurški časnik »Lourdes Eclair«, ki je podal še precej izčrpno sliko o zgodovinski preteklosti in o sedanjem položaju slovenskega naroda. Lepi pozdrav Francozov v njih jeziku in s slovenskim prevodom je vse drugače vplival na slovenske romarje kot pa postopek železniških oblasti v Trstu, ki so zabranile, da bi nalepili na okna vagonov napis: Slovénes a Lourdes.

Vse te šovinistične nevšečnosti pa niso mogle zatreti v romarskih udeležencih svečanega in navdušenega občutka, da so se tudi lurški Zavetnici poklonili v materinem jeziku.

TRETJI NATEČAJ ZA KOKOSEREJCE

Pokrajinsko deželno nadzorstvo za kmetijstvo v Trstu je razpisalo tretji natečaj za izboljšanje kokošereje. K natečaju se morajo prigrasiti kokošerejci, ki redijo najmanj 20 kokoši in nameravajo umno izboljšati rejo perutnine. Razpisane so nagrade v znesku 400 tisoč lir. Vpisovanje za natečaj traja do 31. avgusta. Podrobne informacije dobite na kmetijskem nadzorništvu v ulici Ghega 6.

Strah pred vodo

V poletnih mesecih skoraj ne odpreš časnika, da ne bi bral o kaki smrtni nesreči pri kopanju. Dostikrat utonejo izvežbani plavači in celo v plitvih vodah.

Utopi se jih več, kot si običajno predstavljamo. V Združenih državah utone poleti približno 8000 oseb, v Nemčiji okrog 3000, v Italiji približno 900.

Zdravniki in psihologi so raziskovali vzroke smrti v vodi. Ugotovili so, da utone velik odstotek kopalcev zaradi nenadnih krčev; drugič zaradi srčne kapi, ker so preveč naporno plavali ali skočili v vodo prerazgreti in s polnim želodcem. Nekaj jih utone, zlasti v nepoznanih rekah, če jih zgrabi kak vrtinec.

Ti zadnji s'učaji so pa že psihološkega značaja, pravijo izvedenci. Nenadna situacija zmede tudi dobre plavače, da zgube živce in se njih polasti grozničav strah pred globino ter se res pogreznejo. V morju pa prestrašijo plavače tudi valovi, ki se na hitro pojavijo in pljuskejo plavalcu vodo v

usta; ta pozabi na umetnost plavanja in začne z napol otrplimi udi brcati okoli sebe, dok'er mu moči ne odpovedo in se spusti v strahu pod vodo.

Psiho'ogi so odkrili vzroke takega nenadnega strahu pred vodo. Strah je ponesrečencu ostal v podzavesti že izza mladih let. Po navadi se godi, da tovariši pri kopanju nekoga na naglo butnejo v vodo, češ da se bo tako najhitreje naučil plavanja. Brcanja z nogami in rokami se že privadi, mirnega plavanja pa ne. Pač pa mu ostane podzavesten strah, ki se zbudi, tudi pri dobremu plavaču, če se znajde v nevarnem položaju. V takem slučaju si ne zna več pomagati.

Ve'iko krivde pa nosijo tudi starši, ki otroku branijo v vodo, češ da je nevarno. Naučiti bi ga morali plavanja že v šolskih letih na pravilen način. Najbolje v taki vodi, kjer se dno polagoma znižuje. Sploh bi moralo postati plavanje eden izmed predmetov telesne vzgoje, ker še danes v mnogih deželah več kot 50 odstotkov ljudi ne zna plavati in jih je strah pred vodo.

Tržaškega

Tržaški občinski svet:

Zavrtnjena resolucija in izjava tržaškega župana

V ponedeljek je tržaški občinski svet nadaljeval razpravo o resoluciji, ki jo je že lani predložil komunistični svetovalec Padovan in ki se zavzema da postavitev dvojezičnih napisov na Opčinah. Vprašanje je sprožilo živahno razpravo o celotnem manjšinskem vprašanju. Na zadnji seji so govorili predstavniki raznih skupin, med njimi zastopnik Skupne slov. liste dr. Simčič, čigar govor skoraj v celoti objavljamo na drugem mestu.

Politično pomemben je bil nastop socialističnega svetovalca Dušana Hreščaka, ki se je sicer strinjal z vsebino predložene resolucije, vendar je komunistom očital, da skušajo manjšinsko vprašanje izkoriščati v svoje strankarske namene. Svetovalec Hreščak je dejal, da je treba vprašanje dvojezičnih napisov postaviti v širši okvir, ker gre le za del manjšinske problematike. Od odbora je zahteval, naj končno prične izvajati tisti del sredinsko-levičarskega programa, ki zadeva narodno manjšino. Poudaril je, kako je nujno potrebno, da se določijo roki, v katerih je treba to točko sporazuma izvesti.

Ognjevit govor je imel tudi komunistični svetovalec Calabria, ki je med drugim zavrnil očitek, češ da njegova stranka izkorišča manjšinsko vprašanje v strankarske namene. Demokristjanom in ostalim večinskim strankam je očital, da imajo za Slovence le lepe besede, katerim ne sledijo dejanja.

Proti resoluciji so se seveda izjavili desničarji, demokristjani, socialdemokrati ter republikanci.

Pred glasovanjem se je oglasil še župan Franzil, ki je izjavil, da bo občinska uprava izvedla tudi tisto točko sredinsko-levičarske sporazuma, ki zadeva slovensko manjšino. Tako bo ustanovila v središču mesta

slovenski otroški vrtec in namestila na občinskih izpostavah v tržaški okolici uradnike, ki obvladajo slovenski jezik. Kar zadeva dvojezične napise, ki jih omenja londonski Sporazum, pa je župan izjavil, da bo uprava uvedla preiskavo, ki naj ugotovi, v katerih krajih predstavljajo Slovenci 25 odstotkov prebivalstva. Vse to pa se bo izvedlo v določenem roku.

Za resolucijo svetovalca Padovana so glasovali komunisti, predstavnik SSL dr. Simčič in svetovalec PSIUP dr. Pincherle. Proti so bili vse ostale skupine, razen socialistov, ki so se glasovanja vzdržali.

GOVOR PREDSTAVNIKA SSL DR. SIMČIČA

Občinski svetovalec dr. Simčič je med razpravo o predlogu svetovalca Padovana za uvedbo dvojezičnih napisov na Opčinah poudaril, kako je že večkrat pred svetovalcem Padovanom zaman skušal doseči isto in opozoriti občinsko upravo, naj uvede dvojezične napise. Skliceval se je na londonsko Spomenico in pobijal ugovore večine, češ da bi bilo treba najprej prešteti prebivalstvo in ugotoviti, kje je vsaj četrtina prebivalstva slovenska. Od takrat se položaj ni niti za picico spremenil. Zakaj? Zato, ker so vlada in osrednji ter periferni organi prežeti s staro nacionalistično miselnostjo ter nimajo nikakšnega razumevanja za potrebe in želje slovenske manjšine. V Italiji, je rekel dr. Simčič, smo zelo daleč od politike, ki jo je vroče, a žal zaman priporočal papež Janez XXIII. v okrožnici »Pacem in terris«. Njegov glas je ostal glas vpiljočega v puščavi. Nekateri odgovorni voditelji sicer naklonjeno govorijo o Slovencih, toda besede brez dejanj so prazne. Imamo londonski Memorandum, ustavo, naravno pravo in krščanski nauk o manjšinah, toda vse to nič ne zaleže, ker na odločilnih mestih manjka dobra volja. Glavni vzrok za protidemokratsko ravnanje s slovensko manjšino je pomanjkanje spoštovanja do Slovencev.

Prav pred kratkim so zabranili celo slovenski napis na vlakcu, s katerim se je peljalo 800 slovenskih romarjev v Lurd. Ta sramotni protidemokratski in protikatoliški ukrep je bil možen, ker veje v javnem življenju stara nacionalistična sapa.

V Trstu vidimo tudi edinstveni primer, kako omalovažujejo in prezirajo najštevilnejše tuje turiste, to je tiste, ki prihajajo iz Jugoslavije. Ustanova za turizem skrbi za vse ostale turiste v njihovem jeziku, za jugoslovanske in slovenske pa se ne zmeni, kar je smešno in škandalozno ter grobi šovinizem, ki zastruplja duhove ter ovira bratsko sožitje med italijansko večino in slovensko manjšino. Po vsem svetu danes upoštevajo manjšine, le pri nas je ostalo vse pri starem.

V odgovoru krščansko demokratskemu svetovalcu Coloniju je dr. Simčič dejal med drugim: »Coloni odreja komunistom pravico delati se zagovornike slovenske manj-

šine. Tudi jaz vem, da je naša manjšina za komuniste odlično sredstvo, ki se ga poslužujejo za svoje namene, za komunistično razredno borbo. Toda ali se je svetovalec Coloni kdaj vprašal, kdo je tega kriv? Kdo omogoča, da se komunisti predstavljajo kot branilci manjšinskih pravic? Zato je odgovorna oblast. Če bi vlada in druga oblastva ugodile potrebam Slovencev, bi to pomenilo največjo nesrečo za komuniste, saj je doslej marsikateri Slovenec glasoval zanje iz protesta proti ravnanju s Slovenci.« G. Coloni, je nadaljeval dr. Simčič, je navajal okrožnico, »Pacem in terris«. Ko bi moral naznaniti kakšen ukrep v korist Slovencev, pa je izgovoril čudne besede: »Ne moremo razumeti, kakšno dejansko korist mora imeti kmet na Krasu, če vidi na napisni tabli Bazovica ali Basovizza«. To je toliko, je pripomnil dr. Simčič, kakor če bi rekel: Tu se govori samo italijansko, saj vsi Slovenci ta jezik razumejo. Ne, gospod Coloni, ni tako in tudi ne gre samo za Bazovico, gre za slovensko manjšino in njene pravice. Ni dovolj, če smemo Slovenci pošiljati otroke v slovensko šolo in govoriti v svojem jeziku, pa še to ne vedno, ker v uradih tega ne smemo, če govorimo slovensko na sodišču, pa nam na temelju fašističnega zakona grozi celó kazen. Dr. Simčič je naštel celo vrsto vprašanj, ki čakajo rešitve. »Slovenski demokrati — je zaključil slovenski svetovalec — hočejo biti dobri in lojalni državljani. Prav zato pa želijo, da bi oblastva končno pokazala razumevanje za njihove potrebe in želje. Leta tečejo, a razumevanja je prav malo.«

MORSKI PSI

Že nekaj dni je tega, odkar se kopalci ob naši obali boje plavati na odprto. Baje so ob obali med Sv. Križem in Sosljanom opazili morskega psa. Več kot dvesto metrov od obale je že nevarno.

Pri nas se je pojavil, če je res, samo en primer tega vodnega požeruha. Ob obalah in v kopališčih Južne Afrike jih je pa vse živo. Ni bilo dneva, da se ni ta nevarna morska zver priklatila med kopalce. Posebno dolga obala ob mestu Durbanu je postala zloglasna zaradi morskih psov. Letos so pa potuhtali dobro sredstvo proti tej nevarnosti. Pred obalo so razpeli dolgo mrežo, skozi katero teče električni tok. Žival čuti že od daleč električne sunke in se umakne.

Beneška Slovenija

Zabnice:

NAŠE VOŽNJE IN NESREČE

Po naši dolini prihaja turistična sezona že do viška. Izredno dosti je počitniških kolonij ne le iz naših krajev, temveč tudi iz Avstrije. Neverjetno živahen je postal cestni promet. Na žalost pa nekateri vozači, zlasti iz Avstrije, tako naglo in neprevidno vozijo, da se dogajajo kar neprenehoma cestne nesreče.

V soboto je pretresla vso okolico smrtna nezgoda osemletnega dečka z Dunaja. Starši se je vračal s počitnic v Italiji. Pred Zabnicami je oče ustavil avto ob kraju ceste za odpočitek. Sinko je pa nenadoma stekel čez cesto. V tem hipu pridirja neki avstrijski Volkswagen in podere fantka vpričo prestrašenih staršev na asfalt. Pobrali so ga z razbito lobanjo, mrtvega.

Prosek:

60-LETNICA »GODBENEGA DRUŠTVA«

Na Proseku bodo v nedeljo, 2. avgusta, slovesno praznovali 60-letnico ustanovitve »Godbenega društva«. Dne 23. maja t. l. je namreč poteklo 60 let, ko se je na pobudo in po zaslugi pokojnega Draga Starca ustanovilo to društvo, ki ima mnogo zaslug ne samo za prosvetno ter zlasti glasbeno življenje na Proseku, temveč tudi za ohranitev narodne zavesti tamkajšnjega prebivalstva.

Za to pomembno obletnico je društvo pripravilo poseben kulturni program, ki bo obsegal koncert šest godb na pihala ter nastop treh pevskih zborov. Poleg domače godbe, ki šteje danes 20 članov, bodo nastopile godbe iz Nabežine, Sv. Križa, Trebš, Doberdoba in Divače. Na kulturni prireditvi pa bodo sodelovali pevski zbori s Proseka-Kontovela, Velikega Repna in iz Sv. Križa.

Po koncertu bo od 19. do 24. ure ples na prostem.

STEVERJAN

Za zadnjo nedeľjo v avgustu je napovedana v Števerjanu četrtá slikárska tekma »ex tempore«. Prvá je bila v Formentinijevem parku leta 1960. Zbudila je precejšnje zanimanje. Lani je odpadla, ker so se organizatorji odročili, naj se te umetniške tekme prirejajo le vsako drugo leto. Tekem se smejo letos udeležiti umetniki, ki so doma iz nove dežele, ne samo rojeni v goriški pokrajini. Novost je tudi v dobitkih. Prvi nagradjenec bo namreč dobil kos stavbnega zemljišča na lepem kraju v Števerjanu.

Ker smo že pri kulturnih prireditvah, ki si zlasti v Števerjanu tako živahno sledijo, naj omenimo tudi časopisno polemiko, ki se je brez prave potrebe vnela prav zaradi prosvetne dejavnosti. Povzroči jo je prepoved vinske razstave na Dvoru. Skupina podpisana »Števerjanci« očita v tržaškem dnevniku »reakcionarnim prosvetarjem«, v katerih skupino prištevajo odbor »Za Števerjan«, Kmečko-delavsko zvezo, SDZ, Kat. prosvetno društvo in tudi občinski odbor, da si nekako hočejo monopolizirati vse javno delovanje v občini. V omenjenem javnem bistvu se berejo izrazi kot jezuitizem svetohlinstvo in podobno. Polemika se vrti tudi okrog poslopja osnovne šole na Valerišču, kjer ima zdaj svoje prostore prosvetno društvo »Briški grič«. »Števerjanci« očitajo »reakcionarjem«, da se pri vseh njihovih organizacijah »povsod pozna politična senca«, in da oni samostojno gledajo.

Zdi se, da je ta ostra polemika brezpotrebna in bo zbudila samo slabo kri pri »Števerjancih« in pri »reakcionarjih«. Prav bi bilo da bi vsi Števerjanci (brez navednic) le plemenito tekmovali v pravi prosvetni in slovenski dejavnosti brez medsebojnih očitkov.

Doberdob:

ASFALTIRANJE CEST

Po dolgem času kaže, da se bodo tudi na doberdobski planoti asfaltirale še nekatere ceste. Občina Doberdob bo prejela od ministrstva za javna dela sedem in pol milijona lir v ta namen. Nakazana vsota seveda ni zadostna, da bi se uredile vse ceste v občini. Za sedaj se bodo odločili za asfaltiranje ceste iz Doberdoba proti jezeru in nekaterih drugih odcepkov, med temi tudi tistega dela, ki vodi od pokrajinske ceste proti Poljanam. Asfaltirali bodo tudi nekatera pota in ceste na Vrhu. Sovodenjska

- Hanalska dolina

Prav ob istem času se je pripetila avtomobilska nesreča pri Lužnicah. Na ostri ovinek za mostom čez Belo je pridirjal z veliko naglico nemški avto. Vozilo je tresčilo v jarek. Iz razbitin so povlekli 26-letnega mladeniča z zomljeno hrbtenico. Vsega je kriva prehitra vožnja.

Topolovo:

ZACASEN PREHOD

Pri Topolovem v okrožju občine Grmek so odprli 20. julija obmejni prehod za dvo-lastnike. Odprt bo pa le do 10. avgusta. Namenjen je obmejnim posestnikom, da morejo spraviti domov svoje pridelke zlasti seno. Dvo-lastnikom se pa zdi ta rok prekratek in bi ga bilo treba podaljšati, ker do omenjenega dne gotovo ne bodo še vsi pridelki pospravljeni.

občina je tudi prejela denarno pomoč od ministrstva za ureditev cest.

Na ta način bo še dovolj dobro urejeno cestno omrežje po vsej doberdobski planoti. Bil pa je tudi skrajni čas, kajti nikjer se niso domačini in tujci naužili toliko prahu kot prav na tej kraški planoti.

Pevma:

FARNI PRAZNIK

V nedeľjo smo obhajali naš farni praznik. Na ta dan župnija res zaživi vsaj nekoliko skupno versko življenje. Običajna procesija skozi vas je zbrala dosti domačinov, tudi moških. Le otrok smo opazili nekaj manj, ker jih je dosti po počitniških kolonijah. Ljudje so okrasili cesto z m'aji in cvetlicami tja do hiše »pri Kati«, kjer se procesija obrne nazaj proti cerkvi.

Pripomniti pa moramo, da moti procesijo vsako leto bolj cestni promet, pravzaprav brezvestni vozači, katerim ni mar naših starodavnih verskih običajev.

Občina bi v prihodnje storila prav, da bi za take slučaje postavila na cesto stražnike, ki bi opozarjali avtomobiliste in druge, naj mirno in dostojno vozijo mimo procesije.

O sveti Ani dozori jo tudi prvi grozdi. Letos se zaradi grozdja nimamo kaj pritoževati. Trta obeta prav lepo. Nič preveč pa niso gospodarji veseli tega, da imajo po kleteh še precej lanskega vina. Pomagajo si z »osmicami«, katere odpirajo tudi v mestu. Proti tej samopomoči pa je že nastopila zveza goriških gostinčarjev, ki so proti temu, da bi smeli vinogradniki najemati v mestu prostore za svoje vinotoče. Če je pričetka preveč, je slabo, če ga je malo, pa je še slabše.

STANDREŽ

Domače športno društvo Juventina je organiziralo od sobote do ponedeljka večerno zabavo na odprtem plesišču. V nedeľjo zvečer je nastopil tudi pevski zbor »Branik« iz Nove Gorice z nekaj točkami. V ponedeljek so na zabavi odlikovali tudi štiri člane Juventine za njih desetletno športno udejstvovanje. Med plesom so izvolili neizogibno »zvezdnico« Juventine Deloval je tudi srečolov, katerega dobiček je še v korist goriškega Zelenega križa. Udeležba zlasti mladega sveta, je bila precejšnja; saj jo najbolj vleče ples, posebno na takih prireditvah, ki nimajo domačinskega okolja.

ZAPRTE TRGOVINE

V ponedeljek dopoldne so imele goriške ulice drugačno podobo kot običajno. Dosti trgovin je bilo namreč zaprtih zaradi prefekturnega odloka o skrajšanem tednu, ki bo ostal v veljavi do 30. septembra. Mnogi odjemalci z onstran meje so bili neljubo presenečeni, ko so našli zaprto trgovino v kateri so se namenili kaj kupiti.

Ob ponedeljskih dopoldne bodo zaprte trgovine vseh vrst oblačilnih predmetov, optičnih, radijskih in veleblagovnice. Ob sredah popoldne bodo zaprte vse trgovine z živi, zelenjavo, pekarnarje in drogerije. Ob sobotah popoldne pa vse trgovine na debelo, prodajalne za vsakovrstno železnino s kmetijskimi potrebščinami in vsakovrstno lesnino ter z avtomobilskimi deli.

Iz Goriške

A.T.A. JE UMRIL

Danes teden je po večletnem nepotrebnem življenju končal s svojim delom mestni avtobusni najemnik A.T.A. Občinski svetovalci so namreč izglasovali preklic dovoljenja omenjenemu prevoznemu podjetju. Razprava je bila tajna; za predlog so pa svetovalci javno oddajali svoje glasove. Na predlog je pristalo 23 svetovalcev, med temi tudi slovenski. Socialisti, socialni demokrati in komunisti so se pa vzdržali, ker so zahtevali, naj se vsa razprava, ne samo glasovanje vrši na javni seji.

Glede nameščencev bivšega podjetja se je pa županstvo zavezalo, da jih bo vzelo na delo tudi v dobi zasilnega obratovanja mestnih avtobusov. Sedaj še vedno vozijo po zelo skrčenem urniku redki avtobusi različnih prevoznikov iz Furlanije. Okolica pa je brez rednih zvez z mestom. Javnost nestrpno pričakuje, da bo občina v najkrajšem času uredila mestno prevoznitvo, da se ne bodo domačini in še bolj tujci zgrajali nad nerednimi razmerami.

DAROVA

Dva naša brava z Vrha sta darovala 2000 lir za spominski plošči Antonu Gregorčiču in javnemu delavcu Andreju Gabrščeku. Hvala in upamo, da bosta dobila posnemovavce.

S sosedne strani:

† DEKAN KRHNE'

Napisati bi pravzaprav morali: smrt velikega trpina. To je namreč bil pokojni postojnski dekan ms. r. Franc Krhne', ki je umrl 16. julija v Vipavi.

Rodil se je leta 1882 v znani vipavski družini Krhnetovih. Mašniško posvečenje je prejel leta 1906. Pastirski je po mnogih farah v Sloveniji. Že zgodaj je pokazal izredno spretno žilo za časnikarstvo. Zato so ga tedanji voditelji katoliškega gibanja v Sloveniji postavili že pred prvo svetovno vojno za glavnega urednika »Slovenca« v Ljubljani. Dnevnik je pod njegovim spretnim uredništvom kmalu postal vodilni list.

Po vojni je postal dekan v Postojni in kot tak tudi osrednja osebnost na Pivki in deželni poslanec. Vneto je sodeloval pri povojnem prosvetnem, političnem in zlasti gospodarskem gibanju na Primorskem. Skoro vsak četrtek je prihajal v Gorico na organizacijske seje in je dajal pobude in nasvete, v svojem okrožju pa je tudi sam krepko deloval. Naravno, da so ga fašisti začeli kruto preganjati in zapirati. Ko je po padcu fašizma prišel iz ječe, je na posledicah hudega trpljenja shiral umsko in telesno.

Po drugi svetovni vojni so v grenko kupo Krhnetovega življenja kanile še nove kaplje. Pustiti je moral svojo službo in je živel pri malo pokojnino v svojem rojstnem kraju. Pisec teh vrstic se še spominja kako je srečal pokojnega monsignorja na cesti v Postojno. Slabo oblečen in lačen je peš brodil dalje, sam ni znal povedati, kam... dokler ga niso usmiljena srca, zopet privedla domov.

Tako sta potlačila trpljenje in usoda moža ki je po svojih talentih zaslužil, da bi postal eden izmed voditeljev našega ljudstva. Bog naj mu po smrti plača, kar mu je narod dolžan!

r. b.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Revija „Trieste“ o „Perspektivah“

Uvodnik te številke te najpomembnejše tržaške revije je prispeval Guido Botteri. Uvodnik ima naslov »Prvi avtobus sredinske leve« in se nanaša na sestavo prve deželne vlade v Furlaniji-Juljski Krajini. Članek nudi pregled na prizadevanje za sestavo prve sredinsko-levičarske večine v deželnem svetu.

Sledi obširna reportaža Mitje Vočiča pod naslovom »Kaj se dogaja v Sloveniji«. Vočič je v njej prikazal dogajanje zadnjega časa v kulturnem in političnem življenju v Sloveniji, kot se je izrazilo v znanih polemikah med uredništvom revije »Perspektive«, v resolucijah večine slovenskih pisateljev proti temu, ter v aferi okrog onemogočene predstave Rožančeve drame »Topla greda«. Vočičeva reportaža je napisana inteligentno, objektivno, pregledno, hkrati pa z globoko občutljivostjo za resnične kulturne vrednote in z razumevanjem za tisto, kar je v igri med fermenti žive slovenske kulture in med tistimi, ki težko razumejo nujnost avtonomnosti in popolne svobode kulturnega dela in ustvarjanja ter seveda kritike, ki se ne pusti vezati rok od raznih obzirov, ker drugače bi ne imela več pomena. Vočič je s to rešitvijo seznanil tudi italijanski kulturni svet s tem zanimivim kulturnim vrenjem v Sloveniji, ki služi, da ga poznajo tudi drugod, ker je vse prej kot provincialni pojav.

Razveseljivo je, da posveča revija »Trieste« toliko pozornosti dogajanju v Sloveniji.

Giacomo Bologna je objavil članek o pokojnem papežu Janezu XIII., v katerem naglašja njegovo veličino.

Mario Giacomini razpravlja o športu v naši deželi in prikazuje, kako v ostalih avtonomnih deželah, v Siciliji, Sardiniji, na Tridentinsko-Južno-Tirolskem in v Dolini Aosta deželne oblasti vzpodbujajo in pospešujejo športno dejavnost. Pasquale De Simone je avtor članka o tem, kako so zavezniške oblasti leta 1945 likvidirale jugoslovansko upravo v Pulju.

V rubriki »Corrispondenze« piše Aulo Rubino o tolpah takimenovanih »bandolerosov« v Kolumbiji, ki so pojav socialne zaostalosti. Dino Dardi pa je prispeval za to številko članek o furlanskem arhitektu urbanistu Marcellu D'Olivio.

V kulturnih rubrikah na koncu najdemo poročila o knjigi Maria Pacorja »Confine orientale«, o Rosignanovi razstavi v Milanu, o nagradi »Trieste« in o knjigi »Duecento comunisti italiani fra

le vittime dello stalinismo« (Dvesto italijanskih komunistov med žrtvami stalinizma), ki jo je napisal Guelfo Zaccaria ter je izšla pri založbi »Azione comune« v Milanu, na pobudo italijanskega odbora za resnico o zločinah stalinizma, v katerem so predstavniki vseh levičarskih skupin razen komunistov, predseduje pa mu pisatelj Ignazio Silone. Knjiga je hudo polemična nasproti vodstvu italijanske komunistične partije, ki ni intervenirala, da bi rešilo komuniste, ki jih je dal Stalin likvidirati zaradi doždevnega trockizma, vohunstva in podobno. Ker so bili med likvidiranimi tudi komunisti z našega področja, je knjiga za tukajšnjo javnost še tembolj zanimiva.

Naslovno stran te številke revije »Trieste« prinaša reprodukcijo naslovne strani revije »Perspektive« preko nje pa je natisnjeno vprašanje »Kaj se dogaja v Sloveniji?«, to je naslov Vočičeve reportaže.

Ruski plesi pri Sv. Justu

V torek, 28. t. m., se je dvorišče na gradu spet napolnilo ljudi — tokrat do zadnjega kotička. V letošnji sezoni je bil spored prireditev na gradu Sv. Justa zelo pester: Srednja Amerika, Afrika, in sedaj Rusija. In ko slišimo to ime, nam zazvenijo v ušesih mila ruska pesem, balalajka, harmonika, pred očmi imamo virtuozne kazačoka, in veselo trojko. Vse to tržaški publiki torej ni tuje, a ljudi vedno privablja, navdaja z občudovanjem, vpliva nanje ekzotično in ni čudno, da so gledalci v zbrani tišini prisluhnili ruski pesmi in burno ploskali zdaj milemu in elegantnemu plesu žensk, zdaj viharnemu nastopu moških.

To predstavo, ki je žela mnogo priznanja po vsem svetu, nam je pripravila Irina Grjebina, velika umetnica in duša folklorne skupine, saj je plesna učiteljica, koreografinja in plesalka obenem. V pesmi in plesu nam je odkrila dušo ruskega naroda, njegove navade in noše. Z njo smo obiskali Rusijo, Besarabijo, Zakavkazje in Ukrajino. Iz Rusije sta nam zadoneli »gramočka«, ali tudi »taljanočka«, to je harmonika, najpopularnejši ruski instrument, in balalajka. Med živahnimi ljudskimi plesi je romantično vplival »Plemeniti ples«, ki spominja na bojarske čase in iz katerega diha lirčna »slovanska duša«. Besarabija nam je pokazala svoje ciganske plesne pesmi, Zakavkazje bojne plesne »Horumi« in ples kurdske žene, Ukrajina pa svoje akrobatske plesalce, ki skačejo, se bliskovito vrtijo, čepé hodijo in plešejo kazačok. Solista pevca sta pela prelepe narodne pesmi, in marsikdo med publiko je spoznal »Večerni zvone«, ko so zadoneli zvoki te pesmi. Še eno ime, ki je vsem znano: Aram Hačaturjan, ki je zbral in priredil nekaj narodnih pesmi.

Na navdušen aplavz so umetniki odgovorili z dodatnimi kratkimi nastopi.

Marija Martinuzzi

Kulturne novice

V okviru italijansko-sovjetskih kulturnih izmenjav bo gostovala milanska Scala v septembru v Moskvi, pri čemer bo kot gost dirigiral Herbert von Karajan. V novembru pa pride Bolšoj opera na gostovanje v Milan.

Zadnji knezoškof Krške škofije na Koroškem, naslovni nadškof in asistent papeškega prestola, dr. Adam Heftler, je proslavil 22. julija 70. obletnico svojega mašniškega posvečenja. Monsignorja Heftlerja, ki bo v decembru dosegel 93 let, je predložil za krškega škofa še avstrijski cesar Franc Jožef. V februarju leta 1965 bo proslavil svoj zlati škofovski jubilej.

Milanska Scala bo v prihodnji sezoni gostovala v mûchenskem Narodnem gledališču s štirimi predstavami Puccinijeve opere »Boheme«. V uprizoritvi Franca Zeffirellija in pod taktirko Herberta von Karajana bodo peli najboljši pevci Scale.

Močno naraščanje cenjenih izdaj znanih literarnih del v žepnem formatu je imelo v Franciji za posledico, da je za nove romane že zaradi njihove večje prodajne cene vedno manj povpraševanja.

Založba Maia iz Siene bo natisnila antologijo makedonske poezije, katero je izbral in prevedel Giacomo Scotti, književnik italijanske etnične skupine na Reki. Antologija bo na 150 straneh predstavila pesmi 60 avtorjev. V obsežnem uvodu je prikazan zgodovinski razvoj makedonske književnosti.

Pred 125 leti so izumili fotografijo. Za ta jubilej bo 16 muzejev v dvanajstih evropskih državah priredilo letos in v prihodnjem letu skupno »Svetovno razstavo fotografije«.

V tržaških knjigarnah se je pojavil roman »I cavalli di guerra non amano la pace« (Vojni konji ne ljubijo miru), ki ga je napisal Bruno Steffè. V njem opisuje vojne in povojne dogodke v našem mestu.

Z glasbeno nagrado Bavarske akademije lepih umetnosti je bil odlikovan berlinski komponist Ernst Pepping. Nagrado je dobil umetnik v prvi vrsti za svoje zasluge na področju cerkvene glasbe.

V bližini Matreia pod Brennerjem so pri kopanju temeljev za novo hišo odkrili več žar večjega grobišča. Gre za mrtvaške žare Ilirov iz dobe od leta 1200 do 1000 pred Kristusom. V žarah so našli pepel in kosti zažganih trupel. Iliri so kot znano svoje pokojne zažigali, ostanke kosti pa pokopavali v žarah. Pri nadaljnjih izkopavanjih so odkrili okoli sto grobov z žarami.

Umrli je slikar Jean Fautrier, eden izmed mojstrov sodobnega francoskega slikarstva. Umrli je na svojem posestvu Chatenay Malabry. Star je bil 66 let.

TARTINIJEVI ROKOPISI V AMERIKI

Glasbena knjižnica Kalifornijske univerze v Berkeleyu je objavila te dni katalog rokopisne zbirke italijanske instrumentalne glasbe 18. stoletja. Iz kataloga je razvidno, da obsega zbirka, ki je bila kupljena leta 1961 v Italiji, 1.062 skladb, od tega 990 rokopisnih 82 italijanskih skladateljev. Med njimi je tudi piranski violinist in skladatelj Giuseppe Tartini. Njegovih del je v zbirki 234. Zbirka Tartinijevih rokopisov je zelo dobro ohranjena in rokopisi se niso v skoraj dveh stoletjih nič pokvarili.

Gre morda za rokopise, ki so izginili iz koprške knjižnice?

RAZSTAVA SLOVENSKE Ljudskih NOS

V kino dvorani Ljudskega doma v Portorožu je odprta razstava o slovenski ljudski noši, ki jo je pripravil Slovenski etnografski muzej iz Ljubljane. Razstava prikazuje več kot 30 izvirnih ljudskih noš iz vseh pokrajin Slovenije. Razen teh pa prikazujejo gledalcu ljudsko nošo in njene značilnosti še številne umetniške slike in fotografije. Razstavljene so še druge slovenske etnografske značilnosti, ki dopolnjujejo nošo.

Razstava je namenjena predvsem turistom. Poživljajo jo tudi klekljarice in Belokranjice, ki praktično prikazujejo klekljanje čipk in slikanje pisanic.

Razstava v Portorožu je v letošnji sezoni že tretja razstava, ki jo prireja Slovenski etnografski muzej v slovenskih turističnih krajih — v Slovenskih Konjicah, na Jesenicah in tokrat v Portorožu. Pripravlja pa tudi razstavo slovenskega ljudskega slikarstva v Kostanjevici.

Nova gledališka sezona v Parizu

Po precej bledi pretekli sezoni se zdaj pariška gledališča pripravljajo na novo sezono, v kateri bodo uprizorila okrog dvajset novih del. Pri tem gre po večini za takimenovana boulevardne, to je lahke komedije, glasbene igre in druga dela skromnih umetniških ambicij, ki hočejo gledavce samo zabavati. Malo je gledališč, ki bi pripravljala zahtevnejša dela, in to so predvsem nacionalna gledališča Theatre de France, Comedie Française in Francosko ljudsko gledališče.

Theatre de France bo nudil bogat repertoar, ki ga bo igrala skupina Barrault-Renaud. Nudila bo uprizoritev na čast pesniku Saint John Perseu, »Španske stene« Jeana Geneta — to delo je napisal Genet leta 1960 in doslej v Franciji še ni bilo uprizorjeno, ker obravnava vojno v Alžiriji — Kafkovo »Ameriko«, Dostojevskijevo »Podzemlje« in Shakespearovo dramo »Antonij in Kleopatra«. Poleg tega bo igrala skupina Barrault-Renaud dve novi deli sodobnih francoskih avtorjev, in sicer »Treba je preiti skozi oblake«, to delo je napisal Francois Billeloux za Madeleine Renaud, in dramo »Kameniti ljudje«, ki jo je napisal Jean Pierre Fave.

Ljudsko narodno gledališče je najavilo do zdaj

Osbornovega »Luthra« s Pierrom Vaneckom v glavni vlogi. V Comedie Française pa bodo igrali novo Salacroujevo dramo, ki še nima naslova.

Z zanimanjem pričakujejo najnovejšo dramo Henrika de Montherlanta »Državljanova vojna«, ki bo uprizorjena v Theatre de L'Oeuvre. Glavni vlogi bosta igrala Pierre Fresnay in Pierre Dux. Luchino Visconti bo režiral v gledališču Gymnase Millerjevo dramo »Po padcu«, v kateri bosta igrala Annie Girardot in Serge Reggiani. Z Broadwaya pa je uvozil »Theatre de la Renaissance« dramo Edwarda Albeeja »Kdo se boji Virginie Wolfe«. V novi sezoni pa bodo ponavljali tudi mnogo iger iz pretekle sezone.

KONCERT V KENNEDYJEV SPOMIN

Berlinske slavnostne tedne bodo začeli 13. septembra v novi Filharmoniji s koncertom v spomin pokojnega ameriškega predsednika Kennedyja. Pevski zbori iz Italije, Francije, Združenih držav in Indije ter zbor iz berlinske katedrale sv. Hedvike bodo izvajali program v smislu sporazumevanja narodov, za katerim je stremel Kennedy.

GOSPODARSTVO

Povpraševanje in ponudba mesa

Povpraševanje po mesu se splošno dviga. A ne po vseh vrstah mesa enako. Iz tega sledi različno vrednotenje mesa. V evropskih državah je letni prirastek govejega mesa mnogo premajhen za kritje potreb in povpraševanja. Zato so cene za goveje meso visoke in se še višajo, ker se viša tudi povpraševanje. Z drugimi vrstami mesa, predvsem s svinjino, z ovčjim, kozjim in zajčjim mesom in perutnino je težnja drugačna, ker razpoložljive količine krijejo povpraševanje in se pri nekaterih vrstah opaža celo padanje cen, kot se trenutno dogaja pri svinjini. Zlasti je šibko povpraševanje po slanini.

Medtem ko je v Evropi govedoreja številčno nekoliko padla, je v Severni Ameriki, zlasti v Združenih državah nasprotno. Tam število goved dosega rekord in so za izvoz pripravljene ogromne množine. Cene so precej padle in gospodarstveniki ne upajo, da bi se cene še letos kaj popravile.

Zelo se je povečal prirastek govejega mesa v Avstraliji in v Novi Zelandiji. Računajo, da je v obeh državah na razpolago vsaj 10% več mesa kot v prejšnjem letu. Za 10% je zrastle letos tudi avstralski izvoz govejega mesa, ki je v celoti presegel 2 in pol milijona stotov. Izvoz mesa iz Nove Zelandije

se je letos dvignil samo za 5%, a imajo toliko povpraševanj, da ne vedo koga bi zadovoljili. Zadovoljujejo pa predvsem Anglijo.

Svoj čas so države Južne Amerike, zlasti Argentina in Urugvaj, pošiljale v Evropo in drugam ogromne količine zmrznjene govedine. Ta izvoz še traja, a danes v mnogo manjših količinah. Zdi se, da je ta manjši izvoz odvisen od manjše količine razpoložljivega blaga in slabše izvozniške organizacije.

Azija najbrž ne bo imela nikdar posebnih količin govedine za izvoz, ker lahko potrošijo doma vsak prirastek. Drugače pa je z afriškimi državami. Ko se bodo te nove države umirile in začele organizirati na moderni podlagi svoje gospodarstvo — tudi po premaganju tze-tze muhe —, bo Afrika važen činitelj v svetovnem gospodarstvu z mesom.

—0—

SLAMA PREPREČUJE NAPENJANJE

Vsaka žitna slama, posebno pa ovsena, preprečuje pri živini napenjanje, ki povzroča letno precej škode tudi našim živinorejcem. Seveda bi bilo najbolje, če bi kar krmi slamo pomešano med sveže detelje in trave. Učinkuje pa slama tudi v slučaju, da je živina dobila slame, preden je šla na pašo ali preden je bila krmljena s svežo krmo.

NAGRAJENE VINSKE ZADRUGE

Zveza vinarskih zadrug je predlagala ministrstvu, naj nagradi tiste vinarske zadruge, ki delujejo že nad 50 let. Ministrstvo je soglašalo in tako bo nagrajenih v pokrajini

Bocen 12 vinarskih zadrug, v Tridentu 7 in v Piemontu 3, ki delujejo že nad 50 let. Najstarejša vinarska zadruga je v Barbarescu (Piemont), kjer je bila ustanovljena leta 1885 in bo torej kmalu stara 80 let. Največje slavje pa bo v Tridentu, kjer je zveza tridentinskih zadrug zgradila osrednjo klet, ki je v vsej Evropi največja in najmodernejša klet za zorenje, staranje in vsteklencevanje žlahtnih vin.

LETOS NI REKORDNE ŽITNE LETINE

Pred tedni so cenili italijansko žetev pšenice na skoraj 100 milij. stotov. Žetev in mlačva ne potrjujeta teh predvidevanj in sedaj cenijo letino pšenice na 90 do 92 milij. stotov ali za približno 10 milij. stotov več kot lani. Zadnje tedne pred žetvijo je pšenica po vsej Italiji trpela zaradi vremena. — Enako je bilo tudi v drugih evropskih državah in zato žetev ni tako dobro izpadla, kot se je pričakovalo konec maja.

Kdor ima preveč pridelka in ga ne more ali noče doma hraniti, ga lahko odda v javna zbirališča, ki jih organizira zadrugništvo. To, predvsem pa Zveza zadrug (Federconsorzi), kupuje za državni račun pšenico, katero hočejo posamezniki prodati. Torej imajo žitorejci možnost takoj prodati svojo pšenico, lahko pa jo tudi izročijo v prostovoljna zbirališča.

VINO IN NAFTA

Sovjetska zveza in vlada na otoku Cipru sta podpisali v začetku meseca posebno trgovinsko pogodbo. Rusija bo dobavila Cipru 400 tisoč ton nafte v zameno za žlahtna ciprska vina. Na otoku pridelajo okrog 160 tisoč hektolitrov belega vina, ki je res odlično. Množina pa ni tolikšna, da bi odtehtala vrednost uvožene nafte. Potrebuje je pa tudi ne toliko, ker premore le 51 tisoč motornih vozil.

Iz številke torej sledi, da je kupčija bolj političnega kot pa trgovinskega značaja.

SVINCENA BOLEZEN NA SADNEM DREVJU

Na sadnem drevju, posebej na breskvah, marelicah, slivah, jablanah in letos zlasti na hruškah opazamo liste, ki so kovinaste barve oziroma se zdijo, kot da bi bili prevlečeni s tanko plastjo srebra ali svinca. Včasih so na drevesu samo posamezni taki listi, včasih pa imajo take liste samo posamezne veje, kakšenkrat pa je taka vsa krona. Listi so bolj debeli, kakšenkrat tudi grbančasti in rdečkaste barve. Posebne znake boleznih opazimo tudi na spodnji strani listov.

Izvedenci pravijo, da povzroča to bolezen drobnokrvna glivica »Stereum purpureum«. Pri šibko napadenih drvesih navadno ni posebnih škod, pri močnejše napadenih pa se lahko posušijo posamezne veje ali pa tudi cele rastline. Zgodi pa se tudi lahko, da močno napadeno drevo popolnoma okreva in potem še dolgo živi. Napadena mlada drevesca se navadno posušijo.

Bolezen se širi največ s trosi, ki prodrejo v notranjost drevesca skozi rane, katere nastanejo ob obrezovanju. Zgodi se tudi, da se drevesce okuži pri sajenju, kadar skrajšamo glavne korenine. Podgobje se potem dviga po debelcu do vrha krone in se lahko razširi po vsem drevesu.

Primerne škropiva proti svinčenosti še ne poznamo in sploh te bolezni ne znamo zdraviti. Zato je primerno, da pri obrezovanju vsa rezila večkrat razkužimo in večje rane zaščitimo s cepilnim voskom. Na ta način vsaj ne širimo bolezni. — Drugače pa ravnamo prav, če vse močno obolele rastline izrujemo in sežgemo. V tem oziru omenjamo določila angleške zakonodaje, ki ukazuje, da se vsako leto pred 15. julijem uničijo z ognjem vse na svinčenosti obolele rastline in vse njih dele.

Vračajo se...

Izseljenstvo igra v Italiji stalno zelo važno vlogo. Zadnji dve leti (1962-1963) pa je zapustilo Italijo mnogo manj izseljencev kot druga leta. Pač pa je bilo v notranjosti precejšnje premikanje delovnih sil, večinoma v industrijski trikot Milan-Torino-Genova. Stotisoči iz Južne Italije so prišli tja, da si ustvarijo boljšo bodočnost, da bodo imeli zagotovljen kos kruha. Mnogim se je posrečilo najti dober zaslužek, s stanovanjem je šlo težje, a desetisoči niso dobili ne stanovanja in ne zaposlitve, k večjemu tu in tam kakšno slučajnostno in kratkoročno delo.

Ko se je začela pojavljati v industriji kriza, so desetisoči priseljencev iz juga začeli obupavati da se bodo sploh mogli urediti. V mnogih se je oglasilo domotožje in rastla je zavest, da je, čeprav zelo trd in majhen kos kruha doma vendar boljši kot brezciljno tavanje in počasno hiranje na Severu. In začeli so se vračati domov. Pri začetku so se vrnili posamezniki, pozneje cele gručice.

Številčno ni prav lahko ugotoviti ne koliko priseljencev je jug poslal na sever in ne koliko se jih je že vrnilo. Majhno sliko nudijo uradne številke mesta Milana. Lansko leto (1963) se je priselilo v Milan od začetka leta do konca maja 34.258 oseb,

odselilo pa 17.092, torej je Milan pridobil nad 17.000 novih prebivalcev. Letošnje številke so popolnoma drugačne: Letos se je do konca maja priselilo 18.091, odselilo pa 21.493 oseb, tako da je Milan na podlagi notranje selitve izgubil 3.400 prebivalcev.

Ali bodo povratniki ostali doma? Zelo redki! Večina bo skušala poiskati boljšega kruha v inozemstvu, kjer so ga iskali že njih očetje.

—•—

LETOSNJI IZVOZ LASKEGA VINA

V prvih dveh mesecih tekočega leta se je izvoz italijanskih vin povišal v primeri z lanskim za nad 8%, a se je v naslednjih 2 mesecih zelo znižal, tako da je v prvih 4 mesecih letošnji izvoz padel za 18.700 hl, (od lanskih 741.000 na 722.000 hl). Ker pa so bile letos dosežene višje izvozne cene, je bil letošnji izkupiček skoraj za poldrugo milijardo lir višji.

V navedenih številkah je zapopaden tudi izvoz vermuta, ki kaže drugačno sliko. Izvoz vermuta se namreč stalno dviga in tako ga je bilo v prvih 4 letošnjih mesecih več izvoženega kot lansko leto. Številke so naslednje: lanski izvoz vermuta 121.774 hl za 3.017 milijone lir, letošnji izvoz 128.902 hl za 3.374 milijone lir.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Razlika med našim sedanjim in tedanjim stanjem je v tem, da je bila Italijanska ljudska stranka tedaj odločno na naši strani. Strinjala se je popolnoma z našim avtonomističnim programom.

Don Sturzo, voditelj stranke, je pri svojem obisku Goriške izrekel svojo posebno

120.

Dr. E. BESEDNJAK

hva'lo šolski avtonomiji. »Ona Vam je omogočila, da je zginila na Primorskem nepismenost,« je izjavil.

Medtem so pa postali fašisti vse bolj predrzni. Ko je pred kratkim pravosodni minister hotel nekje govoriti, so mu fašisti zborovanje prepovedali in minister je pohlavno ubogal.

Tirolski Nemci niso bili pogodu fašistom. Zato so organizirali pohod v Bocen, odstavili župana dr. Perathonerja in občinski svet ter postavili komisarja. Ker so bili tudi nasprotniki avtonomij, so na povratku iz Bocne zasedli deželni odbor v Trentu in postavili generalnemu civilnemu komisarju senatorju Credaru zahtevo, da odstopi. Credaro se je zatekel v Rim in se najbrž v Trento več ne vrne.

Mnenje poslanca Ščeka

Naš urednik je imel priliko razgovarjati se s poslancem Ščekom o kritičnem položaju:

»Izmed italijanskih strank je edino Italijanska ljudska stranka, ki se resno drži avtonomističnih načel. Zato je ona od vsega početka podpirala naša stremjenja po avtonomiji. Hotela je tudi ustvariti za nove pokrajine posebno ministrstvo.«

»To svoje stališče je utemeljevala z raznimi dejstvi: 1. Goriška in Tridentinsko sta v razvalinah; obnova zahteva, da se z njima izjemno postopa. 2. Industrio v naših pokrajinah je vojska uničila. Treba jo je na novo dvigniti na noge in omogočiti deželi gospodarsko življenje. 3. Obe pokrajini sta ob meji ter sta zaradi novih državnih mej morali prestatil silne notranje pretresljaje. 4. Trst s svojo svetovno lukso je zaradi novih razmer padel na nivo malega pristanišča, zato je treba zanj posebnih ukrepov.«

»Iz teh razlogov je delal don Sturzo še pri sestavljanju zadnjega Factovega ministrstva na to, da bi se osnovalo posebno ministrstvo za nove pokrajine. Ljudska stranka s to svojo zahtevo žal ni prodrla.«

Urednik: Ali so naše avtonomije popolnoma pokopane?

Šček: »Zelo se bojim, da bomo v boju za avtonomijo vsaj trenutno podlegli. Sedaj se vrši oster zakulisni boj in je težko prerokovati, kdo bo zmagal.«

Videm proti Gorici

Videmski občinski svet je odobril resolucijo, v kateri je pozval vlado, naj odtrga

okraja Bovec in Kobarid od Goriške ter ju priklupi Vidmu. Sežano in Postojno naj združi s Trstom. Obenem je vlada ukinila Osrednji urad za nove pokrajine ter izenčila državno upravo Primorske s sistemom starih pokrajin.

»Il Piccolo di Trieste« je vprašal dr. Besednjaka za njegovo mišljenje in pod naslovom »Italijani in Slovenci edini proti priklolitvi goriške dežele k videmski provinci« priobčil članek. V njem je rekel:

»Prvi vtis, ki sem ga dobil o sklepu videmskega občinskega sveta, je bil, da pomeni ta dokument eno izmed poglavitnih zmot, ki so se dogodile v zadnjih treh letih v naši pokrajini. Proti temu neumestnemu sklepu so vse stranke v Gorici dvignile najodločnejši protest.«

»Obenem smatram resolucijo videmskega občinskega sveta za največjo predrznost. Ne morem namreč razumeti, kako more občina, ki leži izven dežele, zahtevati, da se ta dežela zatre, ne da bi to zbudilo takojšnji energični odpor ogroženega prebivalstva.«

»Goriška dežela tvori gospodarsko enoto, ki dovoljno krije iz sebe svoje potrebe. Mesto Gorica je naravno središče dežele. Dejstvo je, da se v Gorici stekajo Soška in Vipavska dolina ter vse prometne žile Brd in Vzhodne Furlanije. Kdor bi hotel določiti Videm za glavno mesto naše dežele, bi iztrgal srce iz živega telesa.«

»Videmčani bi morali pomisliti, da goriški Italijani niso bili rešeni izpod avstrijskega jarma, da bi izročili svoje mesto gospodarski smrti.«

(Dalje)

V vseh slojih imamo ljudi, ki najrajši gledajo nazaj v preteklost, jo idealizirajo in slavijo v primeri s sedanostjo; imamo pa tudi take, ki žive samo v sedanosti in za sedanost ter se ne zmenijo niti za preteklost niti za bodočnost. Ne zanimata jih, ker nimata nič neposredno opraviti z njihovim življenjem. In poleg teh so tudi take vrste ljudi, ki jih zanima predvsem prihodnost. Vnemajo se za vse tisto, kar vodi v bodoče, in strastno zagovarjajo to ali ono utopijo v bodočnosti. Pripricani so, da bo napredek znanosti in tehnike v vedno večji meri omogočil človeštvu, da bo odpravljalo mizerije, ki so ga trle v preteklosti ali ki ga tarejo danes, ter si bo ustvarilo pogoje za nemoteno in srečno življenje. Takim ljudem so pravili svoj čas utopisti, danes pa se branijo tega naziva in hočejo veljati za znanstvenike.

Toda imamo še četrto vrsto ljudi, in to so tisti, ki se bodočnosti boje. Tudi to so znanstveniki. V bodočnosti vidijo velikansko neznanko, o kateri si nikakor ni mogoče misliti, kaj krije v sebi in kaj bo prinesla človeštvu. Na osnovi današnjega ritma v ustvarjanju novih tehničnih možnosti in množeni človeškega rodu skušajo uganiti, kaj bo s človeštvom v bodočnosti. Pri tem ne špekulirajo o daljni bodočnosti, o bodočih tisočletjih ali stoletjih. Zanima jih predvsem bodočnost, ki jo imamo takorekoč že pred nosom, to je leto 2.000.

Konferenca o bodočnosti

Pred nedavnim se je zbrala skupina takih učenjakov z vseh strani sveta na študijski simpozij, ki je potekal delno v kalifornijskih gorah in delno na južno kalifornijski obali pri mestecu Santa Barbara. Vseh zborovavcev je bilo okrog 120 in med njimi

Kaj bo s človeštvom leta 2000?

so bili mednarodno ugledni filozofi, znanstveniki, pisatelji in tehniki. Zborovanje je nosilo naziv »Perspektive demokracije v razdobju 1963-73«, odvijalo pa se je največ v Centru za študij demokratičnih ustanov. Udeleževali so se ga med drugimi znani pisatelj Aldous Huxley, sodnik vrhovne ameriškega sodišča William Douglas, Paul Hoffman, nekdanji visoki funkcionar Marshallovega načrta in Združenih narodov, strokovnjak za radar Sir Robert Watson-Watt in znani iznajditelj cepiva proti polio-me'itisu dr. Jonas Salk. Ti ljudje si predvsem delajo skrb, kaj bo s človeštvom v bodočih desetletjih. Kot znanstveniki bi radi izdelali znanstvene utemeljene prognoze za bodočnost, pri čemer se zanašajo seveda predvsem na številke, to je na statistične podatke.

Kako odpraviti revščino?

Pisatelj Aldous Huxley je bral s pomočjo povečevalnega stekla (ker zelo slabo vidi) svoje predavanje, v katerem je opozarjal na posledice vedno hitrejšega naraščanja prebivalstva na svetu. Znanost je v zadnjih petdesetih letih odkrila cenene metode, s katerimi je možno celo pri najrevnejših narodih zelo znižati umrljivost odraslih in otrok. Medtem ko se je število svetovnega prebivalstva od Kristusovega rojstva do konca 17. stoletja komaj podvojilo — od 250 na 500 milijonov duš, pa se v zadnjih desetletjih množi zelo naglo. Danes znaša 3 milijarde duš in leta 2.000 bo znašalo po vsej verjetnosti 6 milijard. Indija podvoji svoje prebivalstvo v 28 letih in latinska Amerika v 23 letih.

To ustvarja neznanske gospodarske in socialne probleme. Kako te ljudi nahraniti, kako jim nuditi dostojne življenjske pogoje, izobrazbo in delo? Sociologi in politiki teh držav si zaskrbljeno segajo v lase. Podrazvite države zapadajo v vse hujšo revščino, kar potrjujejo tudi ankete Svetovne banke in Organizacije Združenih narodov za prehrano in poljedelstvo. Število nepismenih v svetu se večja, namesto da bi padalo, čeprav so bili storjeni tudi na tem področju že velikanski napor, tudi v mednarodnem sodelovanju. Od tako imenovane kontrole rojstev si ni nič obetati, ker to zahteva precejšnjo stopnjo izobrazbe, ki je pa ravno v tistih državah, kjer je stvar najbolj aktualna, zelo pomanjkljiva; neglede na to, da se temu upirajo tudi psihološki, verski in moralni razlogi. Tragično pri vsem tem je po Huxleyevem mnenju dejstvo, da revna ljudstva preko radia, televizije, filmov, tiska in drugih komunikacijskih sredstev dobro vedo za udobja in zapeljivost tehnično naprednega sveta, kar povzroča v njih zavist in neugodje. Dokler niso poznala življenja bogatih narodov, niso v taki meri občutili svoje zaostalosti in revščine ter se zato tudi niso čutila tako nesrečne.

Boj proti tiranijam postaja težji

Aldous Huxley pa je opozoril še na drugo značilnost modernega sveta, ki vzbuja strah. To je vedno težji boj proti tiranijam. »Duh tiranije je bil vedno voljan, toda njeno tehnično in organizacijsko meso je bilo s'abo,« je rekel Huxley. »Danes pa je njeno meso

(Nadaljevanje na 9. strani)

ŠPORTNI PREGLED

Dirke za svetovno prvenstvo v motociklizmu

Redman in Hailwood najboljša

V soboto in v nedeljo so v Karlmarxstadtu tekmovali za častni naslov svetovnega prvaka. V soboto so dirkali motorji 350 kcm in je zmagal Jim Redman na vozilu Honda pred Havelom (Jawa). Zaman je Redman upal, da bo ponovil uspeh v kategoriji 250 kcm, kjer je bil drugi za Readom (Yamaha). Hugh Anderson je zmagal v kategoriji 125 kcm (vozilo vrste Suzuki), Hailwood pa v kategoriji 500 kcm.

Oglejmo si zdaj vrstni red v posameznih kategorijah (do konca tekmovanja je še nekaj dirk).

V najnižji kategoriji se vodi oster boj med Hungom Andersonom, ki ima 34 točk ter med Ralphom Bryansom, ki jih ima 30. Toda tako Anscheidt (29 točk) kot Morishita (27 točk) nista povsem obupala in še vedno mislita na častni naslov. Anderson in Morishita dirkata na vozilu vrste Suzuki, Bryans na vozilu Honda (obe znamki sta iz Japonske), Anscheidt pa na motorju vrste Kreidler. Težko je predvidevati, kdo bo letošnji svetovni prvak.

V kategoriji 125 kcm imata največ upanja za prvo mesto Švicar Taveri, ki ima 36 točk, ter že zgoraj imenovani Jim Redman iz Rodezije, ki je sedaj nabral 32 točk. Toda tako Avstrijec Bert

Schneider kot Anderson sta na preži, čeprav imata le 19 oziroma 20 točk. Razen Schneiderja (Suzuki), vsi ostali trije motociklisti vozijo na motorju vrste Honda. Težko je zdaj reči, ali bo letošnji svetovni prvak Taveri ali Redman.

Redman pa bo po vsej verjetnosti osvojil svetovno prvenstvo v kategoriji 250 kcm, čeprav ga od blizu ogroža Anglež Phil Read, ki ima šest točk manj od Ročezijca (34 proti 40). Shepherd (18) in Proveni (15) sta preveč daleč. Redman tekmuje na motorju Honda, Read pa na vozilu Yamaha.

Da je Redman letošnji najboljši motociklist, potrjuje tudi dejstvo, da s sigurnostjo vodi lestvico v kategoriji 350 kcm in bo osvojil častni naslov v tej kategoriji. Redman ima 32 točk, Kanadčan Duff (na vozilu Ajs) pa le 14. Sledi vrsta tekmovalcev z manjšim številom točk, kot so: Read, Hailwood, Beale in Havel.

V kategoriji 500 kcm, ki je najbolj zanimiva, je že sedaj prvi, kar bo po vsej verjetnosti tudi ostal, Anglež Mike Hailwood (MV-Augusta), ki je skupno nabral 48 točk. Drugi je Read, ki jih ima le 17, tretji pa Driver s 14 točkami.

V zadnji kategoriji »Sidecar« se potegujejo za častni naslov Max Deubel-Hoerner (34 točk) in Scheidegger-Robertson (26 točk), oba na vozilu BMW. Kdo bo zmagal ni lahko reči, čeprav večina misli, da bo Deubel novi svetovni prvak.

Ce bi tekmovalce ocenili s točkami 5-3-2-1, bi dobili naslednjo vrednostno lestvico: 1. Redman 13, 2. Anderson 7, 3. Read 6,3, 4. Hailwood 5,3 in 5. Taveri 5. Če si ogledamo vozila, ugotovimo, da je najboljša tisto znamke Honda pred znamko Suzuki. Z veliko razdaljo sledijo drugi motorji: Kreidler, Yamaha, Benelli, Ajs, MV-Augusta, Jawa, Norton in Matchless.

—•—

Metuzalem noče še umreti

Neverjetno se sliši, a statistične številke dokazujejo, da živi v Združenih državah

približno 12 tisoč moških in žensk, ki so stari preko sto let.

Prvak teh nadstoletnikov je črnc Karl Smith. Pravijo mu tudi Metuzalem, ker se še spominja, kako so ga pripeljali pred 109 leti kot sužnja iz Liberije v Afriki v New Orleans. Takrat je imel 12 let. Trdo je moral delati na p'antažah, tudi še potem, ko so v Ameriki po hudi vojni med Severom in Jugom razglasili svobodo črnih sužnjev. Danes vodi stari Metuzalem malo trgovino v Polk Cityju na polotoku Florida. Casnikarji so ga seveda vprašali po skrivnosti njegovega do'gožitja. »V mladosti nikakor nisem bil kak vzor možaka,« je pojasnil, »vendar sem se pa zmeraj potrudil biti pošten do bližnjika in odkritosrčen do samega sebe. Pazil sem na zmernost v jedi in pijači, toda ne branim se vsak dan kizarčka žganega in dobre cigare. Še dosti let menim živeti,« je pomežiknil spraševalcem.

Njegov drug je 104 leta stari knjigovodja Henry Terhune v New Jerseyu. Kreпка starina je še vedno v službi in je ne namera va pustiti še najmanj deset let. O kaki smrti pa sploh noče govoriti. Spominja se še prav dobro, kdaj je vozil mimo njegovega rojstnega kraja Orange vlak s truplom umorjenega predsednika Abrahama Lincolna. Skrivnost njegovega dolgega življenja? Odgovoril je, da se vse svoje življenje ni nad ničemer razburjal.

Temu je podoben nekaj nad 104 leta stari sodnik A'bert Alexander. V državi Missouri še vedno prav živahno razsoja pravde in obtožbe. Na kak pokoj še od daleč ne misli. Pravi, da mora človek vsak dan delati načrte za naslednji dan. Brezdelje je strup. Kdor hoče več kot sto let živeti, mora vztrajno duševno in telesno delati, to je njegov recept.

Kaj bo s človeštvom leta 2000?

(Nadaljevanje z 8. strani)

enako močno kot duh... Pred petdesetimi leti je imel oborožen upor proti tiraniji še vedno možnost na uspeh. Spricho moderne oborožitve, s katero razpo'agajo diktature, pa je ljudski upor brez podpore vojske že vnaprej obsojen na neuspeh. Tako trajajo tiranski režimi veliko dalje.

Dr. Sa'k je prikazal bio'loški razvoj človeštva in izjavil, da nima upanja, da bo človeštvo kdaj zatrla uničevalne impulze v sebi, kar je v popolnem nasprotju z optimističnim pričakovanjem marksizma v tem pogledu. Problem je v tem, kako jih držati v šahu oziroma uravnnavati, da se bodo človeške vrednote povečale namesto poslabšale.

Neupravičen strah pred avtomacijo

Obstoja pa še en velik problem, ki vzbuja strah zlasti delavskim množicam v naprednih državah. To je prob'em avtomacije. Neka pred kratkim izvedena anketa med delavci Fordovih tovarn v Detroitu je pokazala, da se bolj boje avtomacije kot atomske vojne. Mislijo namreč, da bodo z uvedbo popolne avtomacije izgubili delo. Strokovnjaki pa zagotavljajo, da je to mišljenje napačno. Proti njemu bi se bilo treba boriti s široko zasnovano propagandno akcijo, ki naj bi dokazala delavcem, da ustvarijo moderni stroji na vsakih deset izgubljenih delovnih mest sto novih. V tekstilni industriji na primer proizvajajo najmodernejši avtomati mnogo ceneje, kot je bilo to mogoče kdaj koli prej, zaradi tega pa je potrebno mnogo več človeške delovne sile za razpošiljanje in razpečevanje tekstilij.

Strah pred takimi imenovanimi roboti zaradi tega ni upravičen. 21. stoletje bo za industrializirani del sveta stoletje avtomacije. Skoro ne bo področja človeške dejavnosti, kjer ne bo uvedena avtomacija, od knjižnice do zdravstva in do mednarodnih konferenc, na katerih bodo nosili udeleženci s seboj komaj za pest velike aparate, ki bodo nadomestili tolmače.

ŽENA IN DOM

MODA OD AVGUSTA DO DECEMBRA

V tem članku bomo govorili o modelih, ki jih bomo nosile sedaj v avgustu, v jesenskih mesecih pa do zadnjih decembrskih dni. Zato vam bodo ti nasveti služili pri izbiri zadnjih poletnih oblek vse naprej do toplega zimskega plašča po zadnji modi.

Avgust

Modele, ki jih zbiramo v avgustu, v zadnjih poletnih dneh, so živi, želijo podajšati poletje in jih nosimo tudi po zadnjem toplim soncu. V modi so svilene dvodelne obleke z vzorčastimi motivi, ravne enostavne obleke, obogatene samo s štičkanimi ovratniki ter kostimi iz shantunga in svile nevtralnih barv in klasičnega kroja.

September

To je mesec med poletjem in jesenjo, čas, ko se zopet vsi vračajo v mesto in se je treba zopet oprijeti dela doma in izven njega. Preden bomo nosile jesenske kostime, bomo izbrale raje ali enodelno elegantno ali dvodelno športno obleko. Prav je, če imamo omenjene obleke v garderobi, kajti služile nam bodo v vsakdanjem življenju. Elegantna enodelna obleka je iz lahkega volnenega platna zelene ali modre barve, zvončastega kroja, pas pa je v sredini podčrtan s pentljo.

Oktober

V oktobru nosimo skoro izključno kostime, ki so več ali manj praktični, več ali manj klasični, več ali manj debeli. Nova linija jesenskega kostima je polna varijant in novih idej, ki napravijo klasični kostim vedno bolj originalen in praktičen. Ramena so okrogla, ponavadi brez ovratnikov z visoko dvignjenimi žepi. Kot blago bomo izbrale:

twid, flanelo, škotsko blago ali volneno platno. Zelo elegantne in kompletne bomo, ako si bomo dale napraviti obleko iz istega blaga, kot je suknja. Omenjena obleka je lahko tudi dvodelna, če hočete nositi s krilom razne majice in bluzice. Ako vam ugajajo mladostni kostimi z nagubanim krilom, boste izbrale blago s klasičnimi kvadrati pied-de-poule in najnovejšo linijo: kratek suknje tipa »bolero«, krilo z globokimi gubami, spodaj pa enobarvno bluzo, kot je barva kvadratkov.

November

V novembru nosimo ponavadi že p'lašče, ki jih skrbno izberemo, tako da lepo pristojajo našemu tipu in garderobi. Nove ideje leta 1965 so tele: enostavna linija in posebnosti, ki so športnega okusa: žepi zapeti z gumbom, šivi na ramenih ter majhni ovratniki. Za težke kostime, ki jih nosimo namesto plaščev, bomo izbrale debelo pleteno blago ali twid. Suknja je enostavnega kroja, brez ovratnika. bluzo pod njo pa se končuje na vratu v obliki samoveznice.

December

V polnem poletju smo, a krojači že mislijo na ledeno dneve. Zimska moda sledi dvema stiloma: elegantnemu za večerne priložnosti in športnemu za vsakdanje življenje. Kdor si misli napraviti športni plašč, bo ta najidealnejši: škotsko blago, beže in rjave barve, klasičnega kroja. Isto lahko napravite s kamelijam blagom ali težkim lodenom. Plašč iz mehkega blaga, tople barve s kapuco za snežene praznike se bo prilegal marsikateremu mlademu obrazu in zaključil modni koledar leta 1965.

— Ondina —

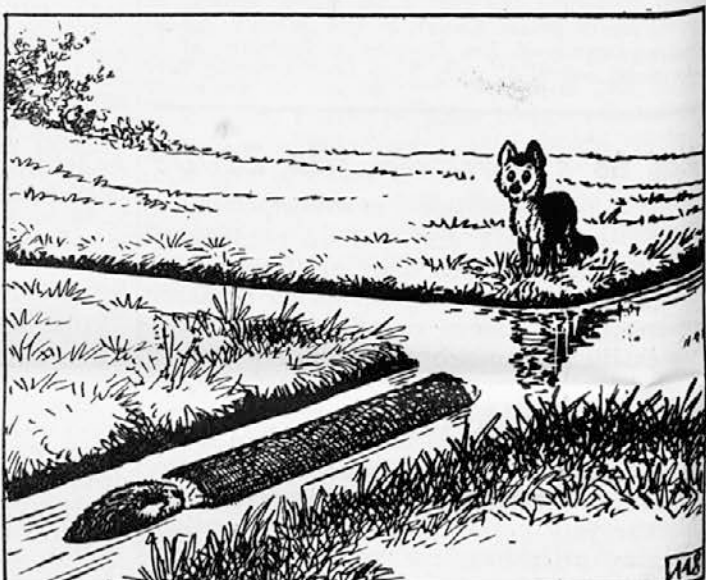
115. Pierrot je prebiedel. Toda skrb za hčerkino življenje je takoj premagala njegovo odrevenelost. Stekel je k skali. Ko se je sklonil, da bi začel odkopavati kamenje, ni izpod kamnite gnote slišal nobenega glasu več. Začel je kopati, odmetaval je kamenje izpod skale in grebel, grebel. Končno mu je uspelo osvoboditi negibno Nepeesino telo.

116. Nalahno je položil Nepees na pesek. Oči na bledem obrazu se ji niso odprle, ko jo je poklical. Tesnobno je zavzdihnil, potem pa je stekel do potoka in zajel vodo. Ko se je vrnil, je Nepees že odprla oči. Spoznala ga je in se mu lahko nasmehnila. Ves srečen je pokleknil k njej: »Nepees, hčerka, samo da se ti ni nič hudega zgodilo!«

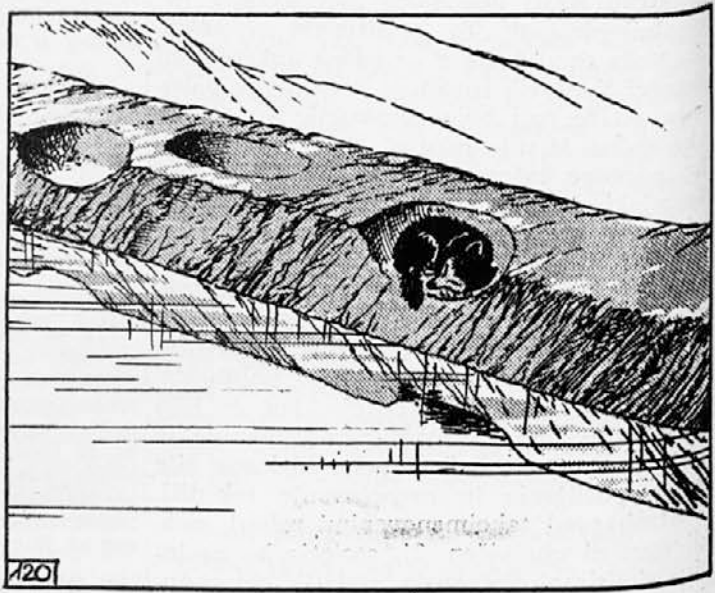
117. Medtem pa je Baree bežal tako, da je komaj lovil sapo. Ves prestrašen je bil, bolj kot podirajoča se skala ga je zmedel divji krik, ki ga je bil Nepees izvalil strah. Bežal je v edini kotic, kjer se je počutil varno in domače, kar se je le dalo je tekel k jezeru bobrov. Tam bo našel Umiska, edino bitje, pri katerem bi se lahko pomiril.

118. Ves žalosten in zbežan je Baree prišel na obalo bobrovega jezera. Prebija se je skozi goščavje, se spotikal ob podrtih deblih in vedno znova je obstal pred kanali, ki so mu križali pot. V enem od teh kanalov je končno zagledal bobra, ki je plaval in vlekel s seboj tanko brezovo deblo. Bober je izpustil deblo in zbežal.

119. Pobegli bober je prav gotovo obvestil ostale prebivalce naselja o Bareejevi vrnitvi. Stari Zlomljeni zob je sklical posvet. Bobri so bili zares zbegani. Baree je bil sicer podoben njihovim sovražnikom, volkovom, toda vse njegovo vedenje je pričalo, da do bobrov nima sovražnih namenov. Kaj je torej z njim? Zlomljeni zob je odločil, da bo raziskal zadevo.

120. Zgodaj popoldne tistega dne se je Baree že tretjič ali četrtič sprehodil po glavnem jezu. Ta pot ga je na vso moč zabavala in privlačila. Povsod na njej je vel močan duh po bobrih, še večja mikavnost pa so bile male vdolbine, v katerih so se bobri sončili. Tudi Baree si je izbral svojo in legel vanjo. Sonce ga je uspavalo in kmalu je zadremal.